

Petrovics Alica

A baseli egyetem magyar kapcsolatai a 16–18. században Orvostörténelmi értékek Verzár Frigyes életművében¹

Több mint 20 éve annak, hogy a Debreceni Orvostudományi Egyetem 1986-ban - ünnepélyes keretek között- emlékezett meg egyik egyetemalapító professzoráról, Verzár Frigyesről. A tudományos ülés megrendezését a professzor születésének centenáriuma szolgáltatta, hiszen személyében az orvoskar egykori dékánját, az egyetem rektorát és honoris causa doktorát, valamint az Élettani és Általános Kórtani Intézet igazgatóját tisztelhattuk. Életét, kutatási eredményeit az elmúlt évek során több közlemény és tanulmány dolgozta fel.

Tanítványa Árvay Sándor nőgyógyász professzor, először 1979-ben - a professzor halálának esztendejében - mutatta be mesterének életútját,² majd 1986-ban emlékezett vissza az Orvosi Hetilap hasábjain az együtt töltött évekre.³ Szállási Árpád az ismert orvostörténész, - szintén a centenárium évében- átfogó kultúrtörténelmi elemzésben vázolta Verzár professzor ez irányú munkásságát.⁴ 1995-ben jelent meg „A debreceni orvostudomány nagy alakjai” sorozat keretében Zs. Nagy Imre professzor munkája, amely Verzár professzor életét, személyiségét, tudományos tevékenységét és több mint 600 publikációjának jegyzékét ismerteti.⁵ Verzár Frigyes debreceni éveiről, az egyetem orvoskarának megalapításában kifejtett érdemeiről, az Élettani Intézet élén elért iskolateremtő eredményeiről, Varga Emil élettan professzor könyve (2001) nyújt útmutatást.⁶ - Jelen tanulmányunkban Verzár Frigyes szorosabb értelemben vett orvostörténelmi munkásságával, annak orvostörténelmi értékeivel szeretnénk foglalkozni, mintegy „folytatásaként” Szállási Árpád 20 évvel ezelőtti már említett centenáriumi munkájának.

A Budapesten értelmiségi családban született Verzár Frigyes életpályájának kezdeti döntő szakasza Debrecenhez kötődik. A cívisvárosba az orosz frontról került sebesültként az I. világháború idején.⁷ Ekkor már egyetemi magántanár és jelentős nemzetközi kapcsolatokkal

¹ A Debreceni Egyetem Orvostudományi Kara alapításának 90. évfordulója alkalmából készült tanulmány.

² Árvay Sándor: Verzár Frigyes (1887-1979) Orvosi Hetilap 1979, 17. szám

³ Árvay Sándor: Emlékezés Verzár Frigyesre születése centenáriumának esztendejében Orvosi Hetilap 1986 127. évf. 52 sz.

⁴ Szállási Árpád: Verzár Frigyes, az orvostörténész, Orvosi Hetilap 1986. 127. évf. 40. sz.

⁵ Zs. Nagy Imre: Dr. Verzár Frigyes, „A debreceni orvostudomány nagy alakjai” sorozat Debrecen-Ancona 1995

⁶ Varga Emil: A debreceni Orvostudományi Egyetem Élettani Intézetének története, Debrecen 2001

⁷ Az I. világháború alatt katonaeorvos. Varga Emil: i.m.

is rendelkezik. Felgyógyulását követően a helyi katonakórház bakteriológiai laboratóriumában kezdett el dolgozni, ahol kimutatta a kolera bacilusokat a fertőző betegek székletében.

Az orvosi fakultás előkészítésében tanácsadóként vett részt, majd 1918 szeptemberétől már az orvoskar nyilvános rendes egyetemi tanára. 1918 után a tudományos kutatásai mellett az egyetem és intézetének feladatait látta el mostoha körülmények között.⁸

1926-tól közéleti, tudományos, és oktatói munkája mellett az akkori vallás és közoktatásügyi miniszter, Klebelsberg Kunó megbízta a Magyar Biológiai Kutató Intézet létrehozására Tihanyban. Bár a '20-as évek második felétől kettős funkciót látott el, a formális elszakadását Debrecentől mégis a bázeli egyetem élettani katedrájára való meghívása jelentette (1930). Svájcban sem felejtkeznek meg azonban gyökereiről. Kinevezését követően a magyar vonatkozású emlékek felkutatásába kezdett, így jelentek meg 1931-ben (!) az első orvostörténeti közleményei.⁹ A II. világháborút követően segélyakciót szervezett, melynek eredményeként 4 tonnás teherautó érkezett gyógyszerekkel és orvosi felszereléssel Debrecenbe.¹⁰

Az '50-es évek közepén tudományos tevékenysége a gerontológia felé irányult, az általa létrehozott és vezetett világviszonylatban is élenjáró Kísérletes Gerontológiai Intézetben számos fiatal magyar kutató dolgozott, akiket nemzetközi kooperációkba vont be.

A nemzetközi hírű professzort, tudományos munkásságáért, valamint a debreceni orvoskar létrejöttében vállalt szerepéért az Orvosegyetem 1967-ben „honoris causa doktorává” avatta, 1976-ban Pro Universitate éremmel tüntette ki.

Magyar medikusok a bázeli egyetemen (1562-1771)

Tanulmányunk első részében azokat a hallgatókat szeretnénk számba venni – Verzár professzor közleményei nyomán – akik a bázeli egyetem orvosi karán folytattak tanulmányokat, s hazatérve a kint tanult eszméket, tapasztalatokat, gyógyítási módszereket hasznosították és terjesztették.

Az ún. peregrináció a tárgyalt időszakban (16 -18. sz.) elfogadott, alkalmazott - nem ritkán egyenesen szervezett - eljárás volt, hiszen néhány korábbi évtizedet leszámítva

---

⁸ Bővebben lásd Zs. Nagy Imre: i.m. Dr. Varga Emil: i.m.

⁹ 1. Verzár Frigyes: Régi magyar vonatkozások Baselben Debreceni Szemle 1931. 310-314.

2. Verzár Frigyes: A baseli egyetemen tanult magyarok névsora Debreceni Szemle 1931. 315-323.

3. Verzár Frigyes: Magyar orvostanhallgatók Basel egyetemén, Orvosi Hetilap 1931. 75 évf. 23. sz.

4. Verzár Frigyes: Baseli magyar orvostanhallgatók II. Orvosi Hetilap 1931. 75. évf. 28. sz.

¹⁰ Bővebben lásd Zs. Nagy Imre: i.m. Dr. Varga Emil: i.m.

Magyarországon még nem voltak egyetemek. Így a továbbtanulni vágyó ifjak és korosabb társaik, elsősorban teológiai tanulmányokat folytatva, látogatták a külföldi, túlnyomóan protestáns egyetemeket mecénások támogatásával, akik a felmerülő költségeket állták.

A nagy hírű bázeli egyetemen - Verzár professzor adatai alapján - 277 magyarországi és erdélyi diák tanult.¹¹ Az egyetemi anyakönyv, a matrikula szerint közülük 58-an előzetesen a Debreceni Református Kollégiumban végezték középiskolai tanulmányaikat. Ebben az időszakban a bázeli egyetem orvosi kara az európai egyetemek élvonalába tartozott, hisz olyan híres tanárok tartottak előadásokat, mint az anatómiát tanító Daniel Bernoulli, vagy Bauhin, aki dékáni teendőket is ellátott, az oktatói gárda tagja volt egy ideig Paracelsus is. A nagynevű orvosprofesszorok híre Magyarországra is eljutott. Ennek nyomán már a 15. század végétől érkeztek diákok Bazel egyetemére. A 18. században szinte „magyar világ” van az egyetemen, hiszen a legtöbb magyar orvostanhallgató 1746 és 1760 között látogatta Bázelt. Volt olyan tanév (1759/60) „mikor a bázeli orvosi karon csak igen kisszámú hallgató volt, és így valósággal a magyarok adták meg a hallgatóság jellegét.” Hat új medikusból három volt magyar. A magyar diákok többsége teológiai előadásokat hallgatott ugyan, de Verzár Frigyes kutatásaira hagyatkozva megállapítható, hogy 16-an biztosan orvosi előadásokat látogattak. Az orvosi diploma megszerzése után többségük visszatért Magyarországra.

Ezek után térjünk rá Bazel egyetemén tanuló magyar orvostanhallgatókra és egyéni életútjukra, sorsukra.¹² Verzár Frigyes adatai alapján az alábbi magyar diákok nevei következnek időrendi sorrendben, akik az orvosi karra beiratkoztak, illetve ledoktoráltak: Thomas Jordanus (1562), Ungarus Oppaviensis (1582), Scegedinus (1583), Gregory Jakab (1586) Spillenberger Sámuel (1597), Knogler János (1655), Harsztesy (1666), Pápai-Páriz Ferenc (1672), Komáromy János Péter (1715), Stratius (1717), Hatvani István (1746), Dömök Gergely (1755), Csapó József (1759), Farkas István (1759), Nagy Sámuel (1760), Oroszy Mihály (1771).

A Kolozsváron született **Jordán Tamás** 1562-63-ban más külföldi egyetemek után Bazelben folytatott orvosi stúdiumokat, majd Bécsben avatják orvosdoktorrá 1564-ben. 1566 tavaszán II. Szulejmán szultán hadai ellen felvonuló keresztény hadsereg katonáit a megáradó Duna vize veszteglésre kényszeríti Komárom városa mellett. A két hónapi várakozás során a komáromi táborban „egy veszedelmes, nagy lázzal járó hagymázás betegség” robban ki,

---

¹¹ 1858-ig tárgyalja Verzár Frigyes: Régi magyar vonatkozások Baselben c. cikkében. Debreceni Szemle 1931. 313.

¹² Életrajzi adatok felhasználásánál Szinyei József: Magyar írók élete és munkái I-XIV Budapest 1891-1914, Kenyeres Ágnes Magyar életrajzi lexikon Budapest Akadémiai Kiadó 1967 köteteit használtuk, valamint Nemes Csaba: Orvostörténelem című könyvére támaszkodtunk. Ez utóbbi a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum kiadása, Debrecen 2008.

amely rohamosan szedte áldozatait. A „morbus hungaricus” néven elhíresült kór a (kiütéses tífusz) mibenlétét, tüneteit, a kiváló megfigyelő Jordán Tamás, a hadsereg tábori orvosa elsőként ismeri fel, és eredményesen igyekszik a járványt megfékezni. Sikereit követően a morvaországi rendek meghívják a brünni protomedicususi állásra. Itt újabb jelentős felfedezést tesz: bizonyítja a szifilisz nemi úton kívüli terjedésének lehetőségét. Hálából a morva rendek a Kolozsvári előnév használatával és nemesi cím viselésével ruházzák fel. Életét fiatalon mindössze 46 évesen a morvaországi közegészségügy főorvosaként fejezi be. - Jordán Tamás matrikula bejegyzését követően 20 évvel később találkozunk újabb magyar diákkal, akinek **Matthias Ungarus Oppaviensis Silesius** a neve. Tropauiból származik, tehát sziléziai. 1582-ben disszertál „De pleuritide” (A mellhártyagyulladásról) címen. Oppaviensishez hasonlóan az 1583-ban végzett **Szegedi István** életéről is keveset tudunk. Verzár közleményében említést tesz arról, hogy orvosi képzettsége mellett teológus is volt. Ezt támasztja alá az 1597-ben nyomtatott filozófiai témájú disszertációja is. - A matrikula bejegyzése alapján taksonyi származású **Gregory Jakob** az első magyar, aki orvostudományi címet szerzett Bázelen. 1586-ban őszén védi az anatómus Bauhin dékánál disszertációját, „De phtisi” (A tüdővészről) címmel. - A 16. században Bazel diákja volt **Spillenberger Sámuel**, aki orvostudományi tanulmányai befejeztével Lőcse város megbecsült tiszti főorvosa lett. Főorvosi teendői mellett Bethlen Gábor erdélyi fejedelem és II. Mátyás király orvosa is volt. Élete során három publikációja jelent meg, ezeknek egyike a bázeli disszertáció, témája pedig a már említett „morbus hungaricus”. Lőcsén valóságos orvostudományt alapított, több évtizeden keresztül fia és unokája látták el a lőcsei tiszti főorvosi teendőket. - Az 1655-ben végzett Bázelen a pozsonyi származású **Knogler János**. Spillenbergerhez hasonlóan Knoglernek is három tanulmánya jelent meg. - Még kevesebb életrajzi adat maradt fent **Harsztesy** diákról, aki 1666-ban végzett Bázelen. - A matrikula bejegyzései alapján 1673-ban és 1674-ben az orvosi kar hallgatói között találjuk az erdélyi származású **Pápai Páriz Ferencet**. Bölcsészeti doktorátusa mellett Bázelen szerzi meg orvostudományi végzettségét, s egyúttal elnyeri a bázeli orvos kar ülnöke kitüntető címet is. Amint hazatér, Debrecen, majd Nagyenyed és Kolozsvár is hívja városi orvosául, eredménytelenül. Előbb gyakorló orvosként praktizál, majd megbízást kap a nagyenyedi kollégiumban gyógyszerészeti tanszék kialakítására. Később Apafi fejedelem udvari orvosa, majd 1680-ban a nagyenyedi kollégium professzora. Tanári állása mellett orvosi praxisa is egyre bővül, így páciense – többek között - a betegeskedő Bornemissza Anna fejedelemasszony, majd a maláriában megbetegedett II. Rákóczi Ferenc is (aki a Pápai Páriz féle fűzfa-főzettel kúrálta magát.) Széles tárgykört felölelő híres munkája a „Pax corporis” (A test békéje) a korabeli orvosi ismeretek rendszerezett, világos

összefoglalása. Az első kiadás 1690-ban Kolozsvárott jelent meg. A 11 kiadást megért könyv rendkívüli népszerűsége magyar nyelvezetéből is adódott, így az egyszerű ember számára is érthető és alkalmazható volt a hatalmas receptgyűjteményével együtt. Pápai Páriz korának tudós orvosa volt, méltán nevezhették „magyar Hippokratesnek”. - Az egyetemi matrikula magyar orvostanhallgatóként említi az 1717-ben beiratkozó **Stratiust**, más életrajzi adatot azonban nem találtunk róla. -1715-ben doktorált a soproni **Komáromy János Péter**. Disszertációjának címe: „De vino hungarico Soproniensi”, (A magyar soproni borról) melyben ezt a borfajtát gyógyszerként javasolja a különböző betegségek ellen. Visszatérve szülőföldjére kezdetben Sopron megyében majd Győrben lát el orvosi teendőket. Később Kőszegen illetve Szombathelyen, mint Vas megye tiszti főorvosa tevékenykedett. Két munkája jelent meg. - A kor szokása szerint a debreceni városi tanács pártfogásával és segítségével folytatta külföldi tanulmányait a rimaszombati születésű **Hatvani István**. A Debreceni Református Kollégium egykori diákja és későbbi tanára 1746-ban iratkozott be a bázeli egyetem orvosi fakultására. Orvosi tanulmányaival párhuzamosan teológiai stúdiumokat is hallgatott, így 1747-ben avatták lelkésszé, egy évvel később pedig orvosdoktorrá. Disszertációjának érdekes témája és címe: „De aestimatione morborum ex facie”. (Betegségekre következtetés az arc megtekintése alapján). Hazatérve a Debreceni Református Kollégium matematika, fizika professzora. Tanári és lelkészi hivatása mellett kiterjedt orvosi gyakorlatot is folytatott, illetve ellátta a debreceni gyógyszertárak felügyelői teendőit is. 1750-től elsőként oktat kémiát a kollégium diákjainak. Sokat foglalkozott kémiai analitikai kérdésekkel, a nagyváradi melegvizek és Debrecen körüli sókivirágzással. Az utóbbi témáról könyve is jelent meg Bécsben. Modern természettudományi szemléletet tükröz 1757-ben megjelent latin nyelvű munkája, amelyben hazájában elsőként fordítja figyelmét demográfiai és orvosmeteorológiai kérdésekre. Érdeklődése kiterjedt a csillagászat témakörére is. Igazi polihisztor volt. - A következő magyar diák, aki az ősi egyetemen orvosi tanulmányokat folytat **Dömök Gergely** 1757-ben iratkozik be és 1758-ban doktorál. - 1759-ben iratkozott be Bazel orvosi fakultására a győri születésű **Csapó József**. A későbbi doktori értekezésében visszatért az 1566-os nagy komáromi tábori járványra. Hazatérve Debrecen város második tiszti főorvosa Weszprémi István mellett. Ezt a tisztségét haláláig, 1799-ig töltötte be. Személyében az első magyar gyermekgyógyászat íróját tiszteljük. Leghíresebb munkájának címe: „Kis gyermekek isputálja, mellyben különbféle nevezetesebb nyavalyái és külső hibái a kis gyermekeknek és ezek eránt lehető orvoslásnak módjai hűségesen megírattak”. A könyvecske 106 oldalon 110 betegséget ismertet, ami 1771-ben jelent meg Nagykárolyban. - Csapó József csoporttársa a szintén győri származású **Farkas István**.

Középiskolai tanulmányait a Debreceni Kollégiumban végezte. Orvosi tanulmányait 1759-ben Bázelen kezdte el, három év múlva avatják orvosdoktorrá Utrechtben. Hazatérve Kecskeméten és Losoncon tevékenykedik. - Az orvosi kar következő magyar diákja a komáromi származású **Nagy Sámuel**. Beiratkozásának éve 1760. Csapó Józsefhez és Farkas Istvánhoz hasonlóan ő is a Debreceni Református Kollégiumban tanult, ebben az időben a főiskola könyvtárosi teendőit is ellátta. Orvosi tanulmányait Bécsben, Jénában és Bázelen folytatta. Végzése után gyakorló orvos Komáromban. 1801-ben eredményesen munkálkodott a himlőoltás bevezetésén. Hat publikált munkájáról tudunk. Orvostudományon kívül szépirodalommal is foglalkozott, Csokonaival és Kazinczyval baráti viszonyban volt, utóbbinak kezelőorvosa is 1803-ban. - 1771-ben végzett Bázelen az öcsödi származású **Oroszy Mihály**. Verzár közleményéből tudjuk, hogy disszertációja egy újfajta „magyar lázról” szólt, amely akkortájt főleg Váradon, Derecskén, és Debrecenben pusztított. Életútjáról, további sorsáról kevés adat maradt fent.

„Verzár listájának” áttekintése során a hallgatók kisebb csoportjaival kapcsolatban bizonyos megfigyelések, észrevételek adódtak. Ezek az alábbiak:

1. Teológus-orvosok. Tanulmányunkban már említést tettünk arról, hogy a külföldi egyetemekre a magyar diákok többsége teológiai stúdiumok hallgatása végett került ki. Ez a tizenhat orvostanhallgatóra is jellemző. Orvosdoktori fokozata mellett teológusi diplomát szerzett Hatvani István, Farkas István, Oroszy Mihály és Szegedi István. Ezek a pap-orvosok, akik mindkét szakterületen aktívan tevékenykedtek már a középkor idején is elfogadottak voltak, hiszen hazánk első orvosai is a szerzetesrendekből kerültek ki¹³. - Ismeretes, hogy a köznyelv a papi-lelkészi és az orvosi tevékenységet – a foglalkozástól megkülönböztetve – hivatásként ismeri és használja. Abban a korban sokan úgy gondolták, hogy a test bajaival a medicina foglalkozik, a teljes embert pedig a teológus, a pap gondozza, mint a léleknek orvosa.¹⁴A két hivatás ideálisan ötvöződhet (a legjobb példája ennek Hatvani István személye).

2. Hazai vonatkozású disszertációs témát választók. Verzár professzor közleményeiből pontos képet kapunk arról, hogy a magyar diákok egy része hazai vonatkozású témát választott doktori értekezésének. Spillenberger és Csapó visszanyúltak a már említett „morbus hungaricus” (kiütéses tífusz) témához, míg a volt debreceni kollégista

---

¹³ Lásd bővebben a pap-orvosok múltjáról Nemes Csaba Orvostörténelem c. könyvében Schulteis Emil írását a 135-o.n.

¹⁴ A kérdést lásd bővebben Simon Kornél: Test- szellem- lélek... Melyiket gyógyítjuk? Orvosi Hetilap 2008 16. számú közleményében.

Oroszy Mihály (1771) már egy újabb járványról, a „magyar lázról” értekezik, amely elsősorban Hajdú és Bihar megyék településeit sújtja. Komáromy János Péter különleges, az előbbieknél derűsebb témát választott, orvosi disszertációjában a soproni bor gyógyszerként való alkalmazhatóságáról írt. Az értekezés végén megtalálható tanári bírálatból Theodorus Zwingerus szellemes megjegyzését olvashatjuk, amelynek szövege a következő: „kérdés, vajjon Komáromy tapasztalásból ismeri-e ezt a kiváló magyar bort, mert ha ismerné tényleg tapasztalatból erejét, akkor hogy tarthatta meg józan ítéletét erről a borról. Ha pedig nem tapasztalásból bizonyítgatja, hogy milyen jó ez a bor, akkor hiábavaló az érvelése”.¹⁵ Témaválasztás mellett az értekezések ajánlásaiból kiderülnek a diák mecénásainak nevei is, hiszen a hallgatók többsége ekkor köszönte meg az anyagi támogatást. Némely értekezésben búcsúzó baráti vers is található.

3. Debrecenhez illetve a Debreceni Református Kollégiumhoz kötődők. Az egyetemi matrikulákat feldolgozó Verzár tanulmány több adatot is ismertet. A beiratkozó hallgatókról megtudhatjuk, hogy fizetett-e tandíjat vagy sem, továbbá, hogy Magyarország mely területéről érkezett. Bázeli egyetemén Debrecenből több peregrináló diák is tanult, így Hatvani István, Farkas István, Nagy Sámuel, Oroszy Mihály. Az említett nevek mellett debreceni kötődésű Csapó József, aki egyik tisztii főorvosa a cívisvárosnak, illetve részben ide sorolható (házassága révén) Pápai Páriz Ferenc is.

Az egykori bázeli diákok közül négyen - Kolozsvári Jordán Tamás, Pápai Páriz Ferenc, Hatvani István és Csapó József - szembeötlően kimagaslanak. Számos területen úttörő munkáikkal, életművükkel előkelő helyre írták be magukat a magyar orvostudomány nagyjainak sorában. A többiek – mintegy nyolcan - lelkiismeretes orvosként gyógyították a hozzájuk forduló betegeket, közösségük megbecsülését élvezve. Négy diákról nem sikerült életrajzi adatokat találni.

Erasmus Rotterdamus magyar kapcsolatai

Tanulmányunkban szeretnénk röviden foglalkozni Verzár professzor Rotterdami Erasmusról (1469-1536)¹⁶ szóló közleményével is. A németalföldi származású tudós, humanista, író, filozófus, filológus és teológus több évet töltött Bázelen, nyughelye is e város

---

¹⁵ A kismértékű vörösbor fogyasztásának ma kardioprotektív (szívet védő) hatást tulajdonítanak.

¹⁶ Erasmus Rotterdamus ágostonrendi szerzetes, 1517-től egyházmegyei pap. Mórú Tamás barátja. Több évet tölt Angliában és Itáliában. Többször megfordul Bázelen, ahol 1516-ban jelentette meg híres újszövetségi szövegkiadását. Művei egyikében („Encomonium ... medicinae” azaz „Az orvostudomány dicsérete”) ókori filozófusokat idézve az orvosok méltóságát, hivatásuk nemességét hangsúlyozza (Nemes Csaba.: Orvostörténelem, 114.)

- Egyetemi körökben Erasmusra ma leginkább a róla elnevezett diákcseré program emlékeztet.

székesegyházában található. Bázeli éveiből számos levél, dokumentum maradt fenn, ezeknek magyar vonatkozásait Verzár professzor dolgozta fel és jelentette meg 1940-ben a Debreceni Szemlében.¹⁷

A közleményben több levélből is olvashatunk citálást, ilyen például az 1524-ben kelt levél, amelyben Erasmus az orvosdoktorral való megismerkedéséről így ír: „...Megismerkedtem itt egy fiatalemberrel, egy magyarral, a kassai Johannes Antoninussal...”,¹⁸ aki nekem egyéb gyógyszereken kívül még egy asztrológiai oroszlánt ajándékozott (leo astrologicus), amelyből iszom. Hogy lehet-e erre a dologra, amely bűvészkedés-féle (magia), valamit adni, azt nem tudom. Kétségtelen azonban, hogy kövecském (hólyagkő) már néhány napja enyhébben bánik velem, anélkül, hogy egyéb bort vagy gyógyszereket szednék; az oroszlán nélkül szenvedek...”¹⁹. Az idézett mondatok arra utalnak, hogy Erasmus nagy jelentőséget tulajdonított az oroszlán ivóedény gyógyító erejének, *hitt benne*.²⁰

Kassai doktor és Erasmus orvos-beteg kapcsolata idővel barátsággá alakult, s miután a magyar doktor elutazott Bázeltől, levelezés útján érintkeztek egymással. A tudós négy fennmaradt levelében – amelyekben történelmi eseményekről is említést tesz – betegségeinek tüneteit panaszolja és szeretett kedves barátjának nevezi Kassait. Az európai hírű filozófus-író haláláról, személyében ragaszkodó, pártfogó barátját is gyászoló Kassai megható elégiában emlékezik meg (Krakkó, 1536).

Verzár kutatásai kiterjedtek Erasmus nem orvos magyar kapcsolataira is, akik főleg egyházi főméltóságú személyek, püspökök, érsekek voltak.²¹ Látható, hogy a nagy távolság ellenére élénk összeköttetés zajlott a nagy humanista gondolkodó és Magyarország szellemi elitje között, abban az időszakban, amikor hazánknak rendkívüli történelmi kihívásokkal is szembe kellett néznie.

Tanulmányunkban Verzár professzor orvostörténeti munkásságát, annak orvostörténelmi értékeit igyekeztünk bemutatni. A világhírű orvos, természettudós a fent

---

¹⁷ Verzár Frigyes: Erasmus Rotterdamus magyar orvosa és magyar barátai, Debreceni Szemle 1940

¹⁸ Kassai János Antal, 1500 táján született Kassán. Alsó iskoláit is itt végezte, 1517-ben a krakkói egyetemen nyerte el a bakkalaureusi fokozatot. Páduában a medicina kötötte le érdeklődését. 1523-ban a tübingai egyetemen nyert orvosdoktori oklevelet. Bázelen kezelte Erasmus hólyagkő rohamait. Rövid ideig Budán tartózkodott, ahol II. Lajos királyt kezeli. 1526-ban már I. Zsigmond lengyel király orvosa. Bővebben lásd Kapronczay Károly: Magyar –lengyel orvosi kapcsolatok Bp. 1992

¹⁹ Verzár Frigyes: i.m.

²⁰ Mindez történt két évszázaddal a „mesmerizmus” diadalútja előtt. Franz Anton Mesmer (1734-1815), „magnetoterápiás” sikerei is a hiten, szuggesztió-autoszuggesztió alapultak. Bővebben lásd: Magyar László András cikke nyomán írottakat *Lege Artis Medicinae* 2007 17. (10). 739-740.

²¹ Mint például Jacobus Borsody, II. Ulászló király követe a pápai udvarban, majd II. Lajos király nevelője, gróf Thurzó Szaniszló és gróf Thurzó János püspökök és még többen mások.

említett munkái alapján - amelyek közel 80 évvel ezelőtt döntően a Debreceni Szemlében jelentek meg – orvostörténészként is kivívta az utókor elismerését.

Petrovics Alica
Debreceni Szemle, 2010. XVIII, évf. 1. szám 19-26.o.